

ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ»

Горголь В. П., Горголь П. С.

ВСТУП

Нині, коли естетичне ставлення людини до світу формується переважно під впливом стихійних чинників соціального оточення, зокрема засобів масової інформації та соціальних мереж, одним з найважливіших та найбільш відповідальних завдань сучасної педагогічної науки постає питання забезпечення естетичного розвитку особистості та збереження духовного багатства людства.

Актуальність формування естетичної культури суспільства в Україні зумовлений процесом відродження нації. Для України, яка є поліетнічною державою, естетичне виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності України, що є серцевиною української національної ідеї та філософії етнокультури. Саме на базі демократичних цінностей, що мають лежати в основі етнонаціонального виховання, можливе об'єднання різних етносів і регіонів України задля розбудови й вдосконалення суверенної, демократичної держави, громадянського суспільства, модерної естетосфери нації та особистості. Ці процеси потребують формування естетичної культури в молоді.

Дослідження ролі естетичної культури у професійній підготовці майбутніх хореографів має значний науковий і практичний інтерес у сучасному мистецтвознавстві та педагогіці. На думку авторів Національної державної комплексної програми естетичного виховання І. А. Зязюна та О. М. Семашко хореографічне мистецтво заслуговує особливої уваги у процесі формування естетичної культури особистості оскільки сприяє активному художньо-естетичному розвитку людини, формуванню її естетичних потреб та досвіду (почуттів, поглядів, смаків, інтересів, ідеалів) та є дієвим засобом виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Нині суспільство потребує сучасного хореографа зі сформованою естетичною культурою, який володів би не лише професійними знаннями в галузі хореографічного мистецтва, але й здатністю якісно реалізувати себе в творчій педагогічній діяльності. Професіоналізм хореографа, його педагогічна майстерність мають глибоко охоплювати духовність, моральну й естетичну культуру, адже, хореограф

майбутнього – це фахівець-філософ, який глибоко осмислює той світ, в якому живе.

1. Визначення основних понять проблеми

Звернемося до важливих для нашого дослідження понять «естетичне виховання», «естетична культура» та «формування естетичної культури».

Ідеї естетичного виховання зародилися в глибокій давнині і продовжували цікавити людство упродовж усієї історії розвитку суспільства, освіти та культури. Наприклад: Античність – Сократ, Платон; Відродження – О. Шастель; Ренесанс – Х. Л. Вівеса; Просвітництво – І. К. Готшед, Д. Юм, К. А. Гельвецій.

Термін «естетичне виховання» уперше ввів у науковий обіг один з найяскравіших представників німецького просвітницького руху, історик, поет, драматург і філософ Ф. Шиллер. Він вважав естетичне виховання «особистісним самовдосконаленням, самовідчуванням та самокультивуванням, порозумінням між раціональним пізнанням та ірраціональним (неусвідомленим, прихованим)». Ф. Шиллер намітив майбутні стратегії розробки цього поняття і навіть розглядав естетичне виховання «за достатню умову для докорінних соціальних перетворень, адже на його думку усі, навіть найважчі, соціальні проблеми можливо розв'язати завдяки естетичному впливу на психіку людини»¹.

Відомий український педагог XIX століття С. І. Миропольський, розробник системи естетичного виховання, увів у науковий обіг такі категорії естетичного виховання, як «естетичне сприйняття», «естетичні потреби», «естетичне почуття», «естетичний ідеал», «естетичні задатки», «естетичний смак». Він вважав, що естетичне виховання є одним з важливих і складних сторін системи людського виховання і відіграє значну роль у формуванні особистості, оскільки залучає людину до світу прекрасного, допомагає повніше відчувати, розуміти прекрасне в оточуючому житті, цінувати твори справжнього мистецтва. С. І. Миропольський зазначав, що «естетичне виховання покликане вирішувати безліч різноманітних завдань: розвиток естетичних задатків, здібностей, естетичного сприйняття, задоволення художньо-естетичних потреб, виховання естетичного почуття, формування естетичного ідеалу й естетичного смаку»².

Українська педагогиня-сучасниця Т. І. Пагута, досліджуючи педагогічну спадщину С. І. Миропольського через призму естетичного виховання, зазначає, що під естетичним вихованням він розумів процес

¹ Шиллер Ф. Листи про естетичне виховання людини. 1994. С. 159.

² Пагута Т. І. Естетичне виховання як психолого-педагогічна проблема. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2011. Вип. 5. С. 105–116.

формування у людини здібностей сприйняття і правильного розуміння прекрасного, вироблення естетичних понять, смаків, ідеалів, а призначення естетичного виховання вбачав у тому, щоб відвести народ від насолод мерзотних, грубих і привести до насолод високих і гідних людини; навчити знаходити в цих справжніх насолодах смак, задоволення; зробити цю насолоду потребою; піднести сутність людини, пробудити в ній свіжі, здорові інстинкти; увести людину у світ вишуканості, ідеальної правди та свободи духу³.

Видатний український педагог ХХ століття В. О. Сухомлинський присвятив проблемі естетичного виховання велику кількість своїх науково-педагогічних і творчих праць, адже вважав що естетичне виховання займає особливе місце в системі навчально-виховної роботи та має найтісніший зв'язок з усіма сферами духовного життя особистості і колективу. Естетичну категорію «прекрасне» він називав «могутнім джерелом моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості, а найважливішим завданням естетичного виховання вважав завдання навчити бачити духовне благородство, доброту, сердечність в красі навколишнього світу, в красі людських стосунків і на цій основі утверджувати прекрасне в самому собі»⁴. На думку педагога естетичне виховання надає певної спрямованості пізнавальній і творчій діяльності особистості, розвитку і задоволенню її духовних запитів у процесі багатогранної діяльності, охоплює всі сфери духовного життя особистості, що формується.

В. О. Сухомлинський надавав великого значення умінню бачити і відчувати красу, він писав: «Краса – могутній засіб виховання чутливості душі. Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса – це яскраве світло, що осяває світ. При цьому світлі тобі відкривається істина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиренним. Краса вчить розпізнавати зло і боротися з ним. Я б назвав красу гімнастикою душі, вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання. Краса – це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе. Розуміння і відчуження краси – могутнє джерело самовиховання»⁵.

Дієвим засобом естетичного виховання В. О. Сухомлинський вважав мистецтво: «Мистецтво – це час і простір, в якому живе краса людського духу. Як гімнастика виправляє тіло, так мистецтво виправляє душу. Пізнаючи цінності мистецтва, людина пізнає людське в людині, підносить

³ Пагута Т. І. Естетичне виховання як психолого-педагогічна проблема. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2011. Вип. 5. С. 105–116.

⁴ Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1996. Т. 1, с. 177.

⁵ Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1996. Т. 2, с. 414.

себе до прекрасного, переживає насолоду. Пізнання мистецтва – широке, багатогранне поняття. Справжнє пізнання мистецтва починається там, де людина осягає прекрасне для себе, для повноти свого духовного життя, живе в світі мистецтва, прагне долучитися до прекрасного»⁶.

Один із найталановитіших українських педагогів ХХ століття, творець української виховно-освітньої системи Г. Г. Ващенко вбачав естетичне виховання одним з основних завдань української школи щодо вибудови виховного ідеалу на засадах гармонійного розвитку людини. Т. В. Шмельова, аналізуючи погляди Г. Г. Ващенка щодо естетичного виховання в сучасній українській школі, вважає що «естетичне виховання можна розглядати як естетичне (мистецьке) сприймання і естетичну творчість, зміст яких складають такі компоненти як естетика побуту, сприймання краси природи, сприймання творів мистецтва, художня творчість дітей»⁷.

Відомий український педагог, автор українського педагогічного словника С. У. Гончаренко дає визначення естетичному вихованню, як «складовій частині виховного процесу, безпосередньо спрямованій на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване насамперед на виховання в людини гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах. Естетичні почуття при цьому він визнає як особливі почуття насолоди, що відчуває людина, сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах мистецтва, наявність яких є ознакою розвинутого естетичного сприймання й істотним критерієм естетичної культури людини»⁸.

Українські педагоги-сучасники Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко під естетичним вихованням розуміють процес формування в особистості (учня, студента, вчителя) здатностей сприймати і правильно розуміти прекрасне в оточуючій дійсності та в мистецтві, процес формування естетичної свідомості розвитку творчих здібностей і дарувань у різних галузях естетичної діяльності. Це процес формування естетичного досвіду особистості. Складовими естетичного досвіду є: естетичні почуття, естетичний ідеал, естетичні погляди, смаки, інтереси, потреби, естетична діяльність⁹. Н. І. Опанасенко розглядає естетичне виховання як виховання здатності цілеспрямовано сприймати, відчувати і

⁶ Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1997. Т. 3, с. 544.

⁷ Шмельова Т. В. Григорій Ващенко і виховання естетичних почуттів молодших школярів. *Вісник Житомирського педагогічного університету ім. І. Франка*. 2004. Вип. 14. С. 42–44.

⁸ Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. 1997. С. 119.

⁹ Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: навч. посіб. 2005. С. 130.

правильно розуміти і оцінювати красу в навколишній дійсності – в природі, в суспільному житті, праці, в явищах мистецтва.

Дослідники М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой, Н. Г. Чибісова, О. В. Шило розглядають естетичне виховання як якісну зміну рівня естетичної культури об'єкта виховання (яким може бути як окрема особистість, так і соціальна група, і суспільство), що триває протягом усього життя людини, усуваючи суперечності у його неспіввідносності між рівнем естетичної культури людства та володінням естетичним досвідом окремої особистості у кожний період її життєдіяльності. Метою естетичного виховання вони визначають людину, яка розкрила повноту своєї сутності, набувши статусу універсальної гармонійної особистості¹⁰.

Відома українська освітянка Л. М. Калініна вважає, що естетичне виховання – це складова процесу розвитку особистості, спрямованого на формування естетичних почуттів, потреб, смаків особистості за умов її активної діяльності у всіх сферах життя (у тому числі й у мистецтві); місце, роль, мета і завдання естетичного виховання зумовлені епохою і конкретним соціально-економічним рівнем розвитку естетичної та педагогічної думки; досягненням у цій сфері є формування основних засобів, форм і методів естетичного виховання; головне ж завдання естетичного виховання – формування художньо-естетичних і творчих здібностей¹¹.

На думку українських дослідників А. Б. Щербо, Д. Н. Джоли естетичне виховання має сприяти формуванню у людини такого підходу до світу, який передбачає потребу в удосконаленні всього життєвого середовища. Таке ставлення виявляється в процесах естетичного сприймання, оцінки, естетичної діяльності¹².

Українська педагогиня-сучасниця В. І. Лозова визначає естетичне виховання як сукупність дій вихователя і вихованців, що забезпечують формування естетичної культури особистості, джерелами якого є природа, краса побуту і оточуючої обстановки, мистецтво, участь людини в різних видах діяльності, національні цінності. На її думку зміст естетичного виховання передбачає розвиток здібності сприймати прекрасне в природі, в праці, в творах мистецтва, оточуючій дійсності, поведінці людей, які бажають насолоджуватися цим прекрасним. Естетичне виховання розвивається у нашому суспільстві в нерозривному зв'язку з усебічним розвитком культурного життя суспільства, в усьому різноманітті його аспектів і широті змісту. Вона пише: «Цей абсолютно

¹⁰ Колесніков М. П., Колеснікова О. В., Лозовой В.О. Естетика: навч. посіб. 2003. С. 178.

¹¹ Калініна Л. М. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема. 2006. С. 24–26.

¹² Джола Д.М., Щербо А.Б. Теорія і методика естетичного виховання школярів. 1998. С. 390.

новий підхід до естетичного виховання, характерний для періоду розвитку нашої держави, становить істотну рису духовного життя більшості населення нашої держави»¹³.

Як бачимо, з поняттям «естетичного виховання» нерозривно пов'язане поняття «естетичної культури». Варто зазначити, що естетична культура є одним з найбільш розроблених предметів дослідження у психолого-педагогічній літературі.

Ф. Шиллер у своїх «Листах про естетичне виховання людини» уперше вводить поняття «естетичної культури», яке є кінцевою метою естетичного виховання, розкриваючи суть естетичної культури, як природної можливості людини вільно обрати шлях до себе, до своєї сутності, адже «естетична культура повертає свободу бути тим, ким маєш бути». Причому, естетична культура не забезпечує особистісного значення та шляхетності для людини, навпаки, Ф. Шиллер вбачає в естетичній культурі всезагальні принципи. Естетичну культуру він ще називає істинною культурою, яка є найактивнішою пружиною всього великого та прекрасного¹⁴.

За Н. Є. Мойсеюк, «естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси. У складі естетичної культури педагогиня визначає наступні компоненти: естетичні сприймання (здатність виділяти в мистецтві і житті естетичні якості, образи і переживати естетичні почуття), естетичні почуття (емоційні стани, що викликані оцінним ставленням до явищ дійсності і мистецтва); естетичні потреби (потреби в спілкуванні з художньо-естетичними цінностями, в естетичних переживаннях); естетичні смаки (здатність оцінювати витвори мистецтва, естетичні явища з позицій естетичних знань і ідеалів); естетичні ідеали (соціально та індивідуально-психологічно зумовлені уявлення про досконалу красу в природі, суспільстві, людині, мистецтві; художні уміння, здібності в галузі мистецтва), естетичну насолоду (певні позитивні відчуття від сприйняття і розуміння прекрасного); естетичний інтерес (специфічне ставлення до навколишнього світу, викликане його активним бажанням оволодіти конкретними естетичними об'єктами або ж тим чи іншим видом творчої діяльності)»¹⁵.

Усі зазначені компоненти естетичної культури формують естетичну свідомість – форму суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, судження, почуття, смаки, ідеали і знаходить свій вияв у художній творчості та в естетичних

¹³ Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. 2002. С. 89–90.

¹⁴ Шиллер Ф. Листи про естетичне виховання людини. 1994. С. 159.

¹⁵ Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. 2007. 656 с.

поглядах – не тільки окремого майбутнього вчителя, а й нації у цілому, яка здатна її зберегти і передати наступним поколінням¹⁶.

Т. В. Бабенко визначає естетичну культуру особистості як «спеціалізовану частину культури суспільства, яка характеризується сукупністю особистісних ціннісних орієнтирів, що охоплюють усі сфери життя в їх взаємодії зі світом і відповідають найвищим здобуткам суспільства, в якому він живе, здатністю до ціннісного сприйняття дійсності та її перетворення за законами краси»¹⁷.

С. В. Федоренко пропонує розглядати естетичну культуру як «складну динамічну якісну компетентнісну характеристику особистості, що виявляється в її чуттєво-емоційному й інтелектуальному ставленні до дійсності та мистецтва»¹⁸.

В. О. Фурман, досліджуючи хореографічне мистецтво через призму формування естетичної культури (освоєння людиною протягом усього життя основних для суспільства матеріальних та духовних цінностей), відводить йому особливо велику роль, оскільки формування естетичної культури є складним і багатограним процесом, системою заходів, які направлені на відпрацювання та вдосконалення людських здібностей сприймати, розуміти та цінувати прекрасне як в житті, так і в мистецтві¹⁹.

На нашу думку, естетичну культуру можна розглядати як сукупність естетичних цінностей, засобів їхнього створення та вживання, які характеризують світосприйняття та світовідношення особистості, при цьому естетична цінність у контексті естетичної культури майбутнього хореографа – це здатність творів хореографічного мистецтва викликати естетичні почуття, давати людині духовно-інтелектуальну насолоду, збагачувати її внутрішній світ. Процес формування естетичної культури можна розглядати як специфічне освоєння і накопичення досвіду у діяльності сприйняття і творчості, який оцінюється через призму цілісного, всеохоплюючого відношення, виходячи з ціннісного погляду на світ.

Узагальнюючи визначення науковців у царині дослідження поняття «естетична культура», бачимо, що естетична культура розглядається

¹⁶ Вітвицька С.С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В.О. Сухомлинського. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*. 2012. С. 142–150.

¹⁷ Бабенко Т. В. Естетичний смак як складова частина естетичної культури особистості студентів вищих навчальних закладів. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка»*. 2005. Вип. 22-23. С. 106.

¹⁸ Федоренко С. В. Виховання естетичної культури у старшокласників середніх спеціалізованих шкіл мистецтв Великої Британії. 2011. С. 20.

¹⁹ Фурман В. О. Хореографічне мистецтво як явище естетичної культури у контексті формування людської особистості. 2013. С. 78.

вченими і як здатність особистості, і як її активна творча діяльність, і як продукт людського розуму та діяльності, і як специфічне освоєння і накопичення досвіду у творчості і його сприйнятті, і як сукупність естетичних цінностей, і як складова загальної культури педагога (рис. 1).

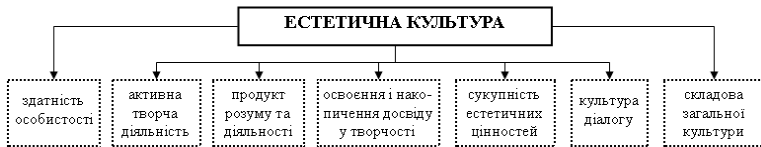

Рис. 1. Поняття естетичної культури

2. Основні складові процесу формування естетичної культури майбутніх хореографів

Процес формування естетичної культури особистості органічно пов'язаний із поняттям саморегуляції – вмінні людини бачити кінцеву мету діяльності, самостійно знаходити шляхи її досягнення і добиватися здійснення. За М. В. Гриньовою, результатом саморегуляції є виховання у людини цілеспрямованості, організованості, уміння володіти собою. Можемо стверджувати, що саморегуляція, яка пов'язується з емоційно-естетичною сферою особистості, є рушійною силою процесу формування естетичної культури, оскільки саме саморегуляція забезпечує перехід на рівень творчої активності – свідцтво значного стрибка у розвитку особистості, що забезпечує оволодіння процедурами цілісного процесу естетичного виховання²⁰.

Чинниками формування саморегуляції у процесі формування естетичної культури майбутнього хореографа є: організація кожної навчальної та виховної дії згідно з компонентами саморегуляції; формування саморегуляції як природо-відповідного процесу; сприйняття майбутнього хореографа у внутрішньому плані структури саморегуляції, чому сприяє цілеспрямована мотивація; чітка організація навчального заняття чи виховного заходу, яка дозволяє відпрацювати компоненти саморегуляції; встановлення між педагогом-хореографом і студентом-хореографом суб'єкт-суб'єктних відносин; час як форма послідовної зміни і удосконалення особистості майбутнього хореографа при формуванні саморегуляції навчально-виховної діяльності.

У нашому дослідженні визначаємо, що естетична культура майбутнього хореографа – це інтегративна якість особистості на основі її саморегуляції, здатної сприймати діяльність і мистецтво, давати їм

²⁰ Гриньова М. В. Саморегуляція як основа успішної навчальної діяльності молоді. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8(2). С. 159–163.

естетичну оцінку, спрямована на активну творчу педагогічну й хореографічну діяльність і її результати, метою якої є естетичне опанування світу.

Проблема формування естетичної культури майбутніх хореографів поєднується із сучасним прагненням до духовного відродження та гуманізації культури, що нерозривно пов'язано із зверненням до культурної спадщини й усвідомленням духовних традицій українського народу. Сформувати національний світогляд як частину естетичної культури допомагає ознайомлення з танцювальною культурою різних регіонів України. Так, український танець завжди посідав провідне місце в репертуарі творчих колективів та хореографічних ансамблів і був мірилом їхньої популярності та визнання. Наявність яскравих побутових рис і особливостей, поєднаних з віртуозною технікою, надає українському танцю своєрідного колориту та сприяє формуванню естетичної культури.

У контексті нашого дослідження хореографічне мистецтво розглядається як середовище, в якому відбувається цілісне формування естетичної культури майбутніх хореографів. Тобто в ході хореографічних занять, семінарів, майстер-класів, культурно-мистецьких і виховних заходів, відбувається розвиток когнітивної, емоційно-почуттєвої, психофізичної, творчої сфери особистості майбутнього хореографа.

Хореографічне мистецтво вчить красі та виразності рухів, формує поставу, розвиває фізичну силу, витривалість, кмітливість. Завдяки системному хореографічному навчанню й вихованню учні та студенти долучаються до загальних естетичних та танцювальних надбань, а розвиток їхніх танцювальних та музичних здібностей, допомагає більш тонкому сприйняттю професійного хореографічного мистецтва²¹.

Хореографія якнайкраще сприяє формуванню естетичної культури майбутніх хореографів, їх духовному росту. Це вимагає врахування психологічних умов сприйняття і засвоєння основ хореографічного мистецтва, усвідомлення його специфіки та значення. Тому серед найактуальніших постає проблема застосування методів та прийомів формування художньо-естетичних, морально-етичних, творчих якостей особистості засобами хореографічного мистецтва²².

Засобами формування естетичної культури майбутніх хореографів можуть виступати: навколишнє середовище, природа, краса оточуючого світу та побуту; поведінка та побут майбутнього хореографа; усі види

²¹ Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю. 2002. С. 224.

²² Фриз П. І. Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини. 2007. С. 181.

мистецтва; твори хореографічного мистецтва; література хореографічного змісту; народний фольклор; участь майбутнього хореографа в різних видах хореографічної діяльності; виховні заходи (фестивалі, танцювальні вечори, конкурси тощо); театр (вистави, спектаклі, мюзикли тощо); ЗМІ (телебачення, кіно, преса, Інтернет); шоу-проекти; відео та медіа ресурси Інтернету; естетична освіта (процес формування естетичних знань в індивіда, знань у сфері естетичної діяльності, видів естетичної творчості), естетичне і художнє навчання; мистецтво в культурологічних наукових дослідженнях (науково-практичні конференції, написання тез та статей, доповідей тощо).

Завданнями процесу формування естетичної культури майбутніх хореографів визначаємо: надання майбутнім хореографам певного запасу естетичних знань; виховання у них почуття прекрасного; виховання естетичних почуттів, уміння отримувати насолоду від сприймання прекрасного в навколишній дійсності та мистецтві (зокрема, хореографії); формування вміння орієнтуватися в досягненнях сучасної культури й мистецтва (зокрема, хореографії); прагнення до створення естетичних предметів; формування компонентів та складових естетичної культури, здатностей розуміти прекрасне, правильно естетично оцінювати факти, явища, процеси у мистецтві (зокрема, хореографії); формування умінь і навичок творити красу засобами хореографії; формування потреби і здатності створювати прекрасне в житті та мистецтві на основі розвитку власних творчих здібностей, опанування знань і практичних умінь у педагогічній та хореографічній діяльності; формування усвідомлення необхідності постійного розширення світогляду, вдосконалення естетичного смаку, загального розвитку естетичної культури.

Спираючись на аналіз наукових джерел визначаємо складові частини естетичної культури майбутнього хореографа: естетична свідомість – естетична спрямованість особистості (постановка і вирішення завдань естетичного виховання, розвиток мотиваційної сфери до естетичної діяльності, формування естетичного ставлення до дійсності, створення естетичного образу світу засобами хореографії); естетичний світогляд – широка ерудиція, естетичний кругозір; естетична діяльність – естетичний досвід (знання, думки, уміння, естетичні здібності); естетичне ставлення до мистецтва, професії педагога-хореографа; творчі дії пізнання й створення естетичних цінностей у хореографічно-педагогічній діяльності.

Формуванню естетичної культури майбутнього хореографа притаманні дві основні функції: формування естетично-ціннісних орієнтацій особистості майбутнього хореографа та розвиток естетично-

творчих потенцій, які визначають місце естетичного виховання в суспільному житті та зв'язок з іншими видами виховної діяльності²³.

О. А. Федій, продовжуючи думку британського професора П. Еббса, наголошує, що формування естетичної культури є обов'язковим для кожної особистості незалежно від рівня художньої обдарованості та професії²⁴. Формування естетичної культури майбутніх хореографів – це виховання здатності сприймати і правильно розуміти прекрасне в дійсності (природі, праці, суспільних відносинах) і в мистецтві, розвиток естетичних поглядів, смаків і почуттів, потреби брати участь у створенні прекрасного в мистецтві і в житті.

Таким чином, зміст формування естетичної культури майбутніх хореографів полягає в ознайомленні із загальними закономірностями художнього освоєння дійсності засобами хореографії, із сутністю і формами відображення дійсності й перетворення життя за законами краси у хореографічному мистецтві, із роллю мистецтва та хореографії у розвитку суспільства.

Взаємодія майбутніх хореографів із предметами мистецтва розвиває їх естетичні якості через естетичні відносини, спонукає до естетичної діяльності, яку можна мобілізувати в творчому колективі. Тоді естетична культура стає базою для новостворених проявів творчої активності, результатом творчого самовираження, самоствердження, засобом духовного розвитку майбутніх хореографів.

Підводячи підсумок аналізу проблеми формування естетичної культури майбутніх хореографів, можна стверджувати, що естетична культура формується у процесі естетичного виховання, і є його метою. Завдання і зміст естетичного виховання визначаються обсягом поняття «формування естетичної культури».

ВИСНОВКИ

Процес формування естетичної культури майбутніх хореографів має на меті суттєві й якісні зміни рівня їх естетичної культури. Оскільки цей процес є складовою частиною процесу естетичного виховання, він не має часових меж та може тривати протягом усього життя хореографа, включаючи в себе не тільки поступовий розвиток його здібностей та естетичного сприйняття, а й оволодіння вмінням активно, творчо проявляти себе у тому чи іншому виді мистецтва.

Формування естетичної культури майбутнього хореографа визначено як педагогічний процес взаємодії викладача (педагога-хореографа) та студента з метою розвитку його естетичної свідомості і

²³ Косиченко В.А. Естетичне виховання як складова частина виховного процесу в хореографічному колективі. 2013. С. 3.

²⁴ Федій О. А. Естетотерапія: навчальний посібник. 2007. С. 55.

здібностей до практичної, творчої педагогічної і хореографічної діяльності за законами краси.

Зміст формування естетичної культури майбутнього хореографа встановлено в ознайомленні із загальними закономірностями художнього освоєння дійсності засобами хореографії, ознайомленні із сутністю і формами відображення дійсності й перетворення життя за законами краси у хореографічному мистецтві, ознайомленні із роллю мистецтва та хореографії в розвитку суспільства.

Сутність формування естетичної культури майбутнього хореографа стверджено в організації різноманітної художньо-естетичної діяльності майбутніх хореографів, спрямованої на формування у них здатності повноцінно сприймати і правильно розуміти прекрасне в мистецтві (зокрема, хореографії) і в житті, на вироблення усіх компонентів естетичної культури, а також розвиток творчих задатків і дарувань у сфері педагогіки та хореографії.

АНОТАЦІЯ

В умовах духовно-інтелектуального відродження Української нації, зростання культурно-просвітницької активності народу, росту національної самосвідомості суспільства питання формування естетичної культури є особливо актуальним.

Важливе місце у формуванні естетичної культури займає мистецтво, пізнавальні і виховні функції якого мають значний потенціал, яке в синтезованому вигляді відтворює чуттєві уявлення особистості про навколишню дійсність. Моделюючи світ, мистецтво стимулює майбутніх хореографів до творчості, розвитку власних здібностей. Саме творча особистість майбутніх хореографів – найважливіша мета як усього процесу навчання і виховання, так і формування естетичної культури зокрема.

Сучасному хореографу мають бути притаманні основні якості естетично розвиненої особистості, яка зможе використати весь свій естетичний арсенал у педагогічній та хореографічній діяльності, що дозволить йому перетворитися у педагога-митця, котрий володіє загальною культурою, реалізує власний духовний потенціал, творчі здібності й уміє їх передати своїм вихованцям.

Література

1. Бабенко Т. В. Естетичний смак як складова частина естетичної культури особистості студентів вищих навчальних закладів. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка»*. 2005. Вип. 22–23. С. 106.

2. Вітвицька С.С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В.О. Сухомлинського. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*. 2012. С. 142–150.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. 1997. С. 119.
4. Гриньова М. В. Саморегуляція як основа успішної навчальної діяльності молоді. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8(2). С. 159–163.
5. Джола Д.М., Щербо А.Б. Теорія і методика естетичного виховання школярів. 1998. С. 390.
6. Калініна Л. М. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема. 2006. С. 24–26.
7. Колесніков М. П., Колеснікова О. В., Лозовой В.О. *Естетика: навч. посіб.* 2003. С. 178.
8. Косиченко В.А. Естетичне виховання як складова частина виховного процесу в хореографічному колективі. 2013. С. 3.
9. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. 2002. С. 89–90.
10. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: *навч. посіб.* 2005. С. 130.
11. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: *навч. посіб.* 2007. 656 с.
12. Пагута Т. І. Естетичне виховання як психолого-педагогічна проблема. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2011. Вип. 5. С. 105–116.
13. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1996. Т. 1, с. 177.
14. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1996. Т. 2, с. 414.
15. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти томах. 1997. Т. 3, с. 544.
16. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю. 2002. С. 224.
17. Федій О. А. Естетотерапія: *навчальний посібник*. 2007. С. 55.
18. Федоренко С. В. Виховання естетичної культури у старшокласників середніх спеціалізованих шкіл мистецтв Великої Британії. 2011. С. 20.
19. Фриз П. І. Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини. 2007. С. 181.
20. Фурман В. О. Хореографічне мистецтво як явище естетичної культури у контексті формування людської особистості. 2013. С. 78.
21. Шиллер Ф. Листи про естетичне виховання людини. 1994. С. 159.
22. Шмельова Т. В. Григорій Ващенко і виховання естетичних почуттів молодших школярів. *Вісник Житомирського педагогічного університету ім. І. Франка*. 2004. Вип. 14. С. 42–44.

Information about the authors:

Horhol Vitalii Petrovych,

Master of Choreography,
Master of Sports of Ukraine in Sport Dancing,
Judge of the International Category in Sport Dancing,
Senior Lecturer at the Department of Choreography and Dance Sports
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”
24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine

Horhol Petro Stepanovych,

Honored Worker of Culture of Ukraine,
Honored Worker of Arts of Ukraine,
Honored Worker of Sport Dancing of Ukraine,
Head of the Department of Choreography and Dance Sports
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”
24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine